

ЕМОЦИОНАЛНЕ РЕАКЦИЈЕ НА СТРЕСНЕ ДОГАЂАЈЕ МЛАДИХ КОЈИ СЕ ОБРАЗУЈУ ЗА ЗАНИМАЊЕ ПОЛИЦИЈСКОГ СЛУЖБЕНИКА

Оригинални научни рад

DOI: 10.5937/zurbezkrim2502011S	COBISS.RS-ID 144040961	УДК 159.944:[351.745:378.4.01
---------------------------------	------------------------	-------------------------------

Мирослав Ђурић¹

Министарство унутрашњих послова Републике Српске, Република Српска, БиХ

Апстракт: Ово истраживање имало је за циљ да одговори на питања колико су млади који се образују за полицијског службеника емоционално отпорни на стресне догађаје и постоји ли статистички значајна разлика у емоционалној отпорности на стресне догађаје између младих различитог пола и узраста. Узорак је чинило 400 испитаника, од чега је 149 ученика Средње школе унутрашњих послова у Бањој Луци и 251 полазник Полицијске академије Министарства унутрашњих послова Републике Српске. Испитаници су били узраста између 17 и 27 година. Од наведеног броја испитаника, 317 испитаника је мушког и 83 испитаника женског пола. Истраживање је извршено 2024. године у Бањој Луци. За провјеру хипотеза коришћена је скала COPED/NEG-ЕМОС-ВМ-1992 (Милосављевић, 2012). Утврђено је да млади који се образују за занимање полицијски службеник имају висок ниво емоционалне отпорности на стресне догађаје, да млади женског пола показују виши ниво негативних емоционалних реакција на стресне догађаје и да ученици Средње школе унутрашњих послова дјелимично показују више нивое негативног емоционалног реаговања на стресне догађаје него полазници Полицијске академије.

Кључне ријечи: стресни догађаји, пол, узраст, млади, емоционалне реакције

Увод

Полицијски службеници, приликом обављања службених послова и задатака, неријетко су изложени стресним догађајима, односно спољашњим стимулусима који могу изазвати повећање оптерећења личности. У литератури се наводи да је посао полицијског службеника један од најстреснијих професионалних занимања (Glavina & Vukosav, 2011).

¹ Аутор за кореспонденцију: др Мирослав Ђурић, Министарство унутрашњих послова Републике Српске, Бања Лука, имејл: miroslavzdjuric@gmail.com

Стрес изазива посљедице на емоционалном плану (апатија, агресивност, анксиозност и друго), у когнитивном функционисању (смањена је способност мишљења, рјешавања проблема и друго), на здравственом плану (доводи до смањења имунитета организма, повећава се подложност психосоматским обољењима), те доводи до смањења радног постигнућа (Рајевић, 2006). Поједини аутори наглашавају сљедеће посљедице стреса: физичке (главобоља, бол у стомаку, врату или раменима, напетост мишића, повишен крвни притисак и друго), когнитивне (заборавност, отежана концентрација, збуњеност, отежано доношење одлука и друго), емоционалне (претјерана забринутост и раздражљивост, песимизам, ниска толеранција на фрустрације и друго) и понашајне (тешкоће у комуникацији, повећано конзумирање алкохола, поремећај спавања и исхране, смањена мотивација и друго) (Delić & Plažanin, 2021).

Теорије стреса које можда најбоље објашњавају негативан утицај стресора који прате одређена професионална занимања су Селијева (1956) теорија и Лазарусова (Lazarus, 1966) теорија. Основна поставка Селијеве теорије је да стрес смањује физичку отпорност организма. Ова теорија полази од адаптацијског синдрома, тј. одговора организма на дуготрајно излагање стресорима који се одвија у три фазе. У првој фази (фази аларма), која представља почетну фазу стреса, организам активира све своје расположиве снаге како би се одбранио од стреса. У другој фази (фази отпора) долази до хемијских и хормоналних промјена у организму који активирају физичке механизме одбране. У трећој фази (фази исцрпљења), због дуготрајног неуспјешног суочавања са стресом, долази до исцрпљености организма или одустајања организма од супротстављања стресу.

Лазарусова теорија полази од поставке да посљедице стресних догађаја, које могу бити краткорочне и дугорочне, зависе од особина појединца, као што су његова увјерења, вриједности, црте личности и од својстава средине (трајање стресног догађаја, присуство или одсуство социјалне подршке и друго).

Резултати релевантних истраживања у свијету су показали да се стрес у полицијском послу може негативно одразити на више сегмената живота – на примјер, истраживање Нејлана и сарадника Neylan et al. (2002) да су полицијски службеници, без обзира да ли раде у промјенљивим или у стабилним дневним смјенама, имали значајно лошији квалитет сна и мање просјечно вијеме спавања него испитаници који су чинили контролну групу. Студија, у којој су испитаници били полицијски службеници, показала је да је стрес повезан са тешкоћама у вези са спавањем и нижим резултатима у перципираном здрављу (Gerber et al., 2010). Резултати истраживања Гарбарина и сарадника (Garbarino et al., 2013) указују да стрес повезан са послом може негативно утицати на психичко здравље полицијских службеника. Истраживање, у којем су учествовала 1072 полицијска службеника, показало је да су изложеност ризичним ситуацијама (критичним инцидентима), дискриминација на радном мјесту, недостатак сарадње међу радним колегама и неза-

довољство послом значајно повезани са неповољним исходима, укључујући депресију и злостављање брачног партнера (Gershon et al., 2009). Резултати истраживања, у којем је учествовало 105 полицијских службеника старости изнад 50 година, показали су да су најважнији фактори ризика повезани са перципираним стресом на послу код полицијских службеника били претјерана конзумација алкохола, коцкање, анксиозност, депресивност, симптоми „сагоријевања” и посттрауматског стреса, агресивно понашање и друго (Gershon et al., 2002). Према резултатима истраживања, у којем су учествовала 852 полицијска службеника из Новог Јужног Велса, 48% мушких и 40% женских испитаника је изјавило да прекомјерно конзумира алкохол, а 12% мушких и 15% женских испитаника је изјавило да осјећа умјерене до тешких симптома стреса (Richmond et al., 1998).

Као највеће изворе стреса у полицијској професији Схехан и Ван Хаселт (Sheehan & Van Hasselt, 2003) наводе неадекватну обуку, неадекватан надзор, недостатак признања за остварене резултате рада, неадекватна унапређења, неадекватне плате и финансијске подстицаје, неосјетљивост на породичне и личне проблеме, продужено радно вријеме, дуга одсуства од куће, фокус медија и др. Исти аутори наводе да поменути фактори могу довести до пролазних симптома као што су тешкоће са спавањем, поремећаји исхране и смањења емоционалних реакција, али, такође, и до акутних или посттрауматских стресних поремећаја.

Да би ефикасно реализовао своје радне задатке и сачувао своје здравље, од полицијског службеника се очекује да нема висок ниво негативних емоционалних реакција на стресне стимулусе. Због тога је потребно, при селекцији кандидата за полицијске службенике, обратити пажњу на њихов ниво емоционалне отпорности на стресне догађаје и при образовању полазника обуке за полицијског службеника едуковати их како да адекватно реагују на стресне стимулусе. Крипен (Трстењак и Дундовић, 2024) сматра да би, поред психолошких, здравствених и моторичких провјера, селекција кандидата који би се образовали за полицијског службеника требало да садржи интервју и ситуацијска тестирања отпорности на стрес.

За пријем на образовање за полицијског службеника кандидују се особе различитог пола. Једно од питања које се поставља је: постоји ли разлика у емоционалном реаговању на стресне догађаје између особа мушког и женског пола. Милосављевић et al., (2000) наводе да бројне студије показују да особе женског пола исказују виши ниво анксиозности на пријетње и опасности него особе мушког пола, додајући да постоје различита објашњења због чега је то тако: према једном схватању постоје генетске предиспозиције за већи страх жена, а према другом схватању то је последица прихватања система полних социјалних улога према којем жене имају већу могућност испољавања страха него мушкарци. Резултати истраживања Мек Картија и сар. (McCarty et al., 2007) указују да мушки и женски полицијски службеници нису пријавили значајно различите нивое стреса и прегорјелости на раду. Резултати одвојених мултиваријантних анализа у овом истраживању

показали су да, иако постоје слични предиктори стреса за мушке и женске полицијске службенике, разлике су постојале у моделима, што, према ауторима овог истраживања, указује да полицијски службеници женског пола могу осјетити јединствене стресоре у полицијској организацији.

Емпиријски дио

Проблем истраживања

Основни проблем овог истраживања је: колико су млади који се образују за полицијског службеника емоционално отпорни на стресне догађаје, те да ли пол и узраст, статистички значајно, утиче на ниво њихове емоционалне отпорности на стресне догађаје?

Хипотезе

У овом истраживању постављене су следеће хипотезе:

1. Млади који се образују за занимање полицијски службеник имају висок ниво емоционалне отпорности на стресне догађаје,
2. Не постоји статистички значајна разлика у емоционалном реаговању на стресне догађаје младих различитог пола који се образују за занимање полицијски службеник и
3. Не постоји статистички значајна разлика у емоционалном реаговању на стресне догађаје младих различитог узраста који се образују за занимање полицијски службеник.

Задачи истраживања

Да бисмо добили одговор на постављено питање у проблему истраживања, односно провјерили постављене хипотезе, реализовани су следећи задаци:

1. Испитати колики је ниво емоционалне реакције на стресне догађаје младих који се образују за занимање полицијски службеник,
2. Испитати постоји ли статистички значајна разлика у нивоу емоционалне реакције на стресне догађаје између младих различитог пола који се образују за занимање полицијски службеник и
3. Испитати постоји ли статистички значајна разлика у нивоу емоционалне реакције на стресне догађаје између младих различитог узраста који се образују за занимање полицијски службеник.

Циљеви истраживања

Основни циљ овог истраживања је испитати колико су млади који се образују за полицијског службеника емоционално отпорни на стресне догађаје и постоји ли статистички значајна разлика у емоционалној отпорности на стресне догађаје између младих различитог пола и узраста.

Варијабле

У овом истраживању, независне варијабле су пол и узраст, а зависна варијабла је ниво емоционалне реакције на стресне догађаје.

Независне варијабле су категоричке, а зависна варијабла је континуирана.

Варијабла пол има двије категорије: мушко и женско.

Варијабла узраст, такође, има двије категорије. Прву категорију чине испитаници узраста 17–18 година (ученици Средње школе унутрашњих послова у Бањој Луци), а другу категорију чине испитаници узраста 19–27 година (полазници Полицијске академије у Бањој Луци).

Емоционална реакција на стресне догађаје је операционално дефинисана као резултат добијен на скали COPE/NEG-EMOC-VM-1992 (Милосављевић, 2012). Виши скор на скали значи виши ниво негативног емоционалног реаговања на стресне догађаје.

Метод

Узорак

У овом истраживању, узорак је чинило 400 испитаника, од чега је 149 (37.3%) ученика Средње школе унутрашњих послова у Бањој Луци и 251 (62.7%) полазник Полицијске академије Министарства унутрашњих послова Републике Српске. Испитаници су били узраста између 17 и 27 година. Испитаници узраста 17–18 година су ученици Средње школе унутрашњих послова, а остали испитаници су полазници Полицијске академије. Од наведеног броја испитаника, 317 (79.2%) испитаника је мушког и 83 (20.8%) испитаника женског пола. Детаљнији преглед структуре узорка по полу и узрасту наведен је у табели 1.

Табела 1: Структура узорка према полу и узрасту испитаника

		Пол		Укупно	
		Мушки	Женски		
Узраст	17–18 година	N	104	45	149
		% пола у узрасту	69.8	30.2	100.0
		% узраста у полу	32.8	54.2	37.3
		% у укупном броју	26.0	11.3	37.3
Узраст	19–27 година	N	213	38	251
		% пола у узрасту	84.9	15.1	100.0
		% узраста у полу	67.2	45.8	62.7
		% у укупном броју	53.3	9.5	62.7
Укупно		N	317	83	400
		% узраста у полу	100.0	100.0	100.0
		% у укупном броју	79.2	20.8	100.0

Инструменти

За мјерење зависне варијабле (емоционалне реакције на стресне догађаје) у истраживању је коришћена скала COPE/NEG-EMOC-VM-1992 (Милосављевић, 2012). Састоји се од десет ајтема. Сваки ајтем представља један облик негативног емоционалног реаговања на стресне догађаје. Скала је петостепена, Ликертовог типа. Испитаници су имали задатак да заокруже једну од пет понуђених опција на скали од „никада ми се то не дешава” до „увијек ми се то дешава”. Поузданост скале изражена Cronbach-овим коефицијентом је $\alpha=.90$ (Милосављевић, 2012). Поузданост скале у овом истраживању изражена Cronbach-овим коефицијентом је $\alpha=.83$.

Поступак испитивања

Истраживање је реализовано 2024. године у просторијама Управе за полицијско образовање Министарства унутрашњих послова Републике Српске у Бањој Луци.

Истраживање је било анонимно. У истраживању су испитаници учествовали добровољно и бесплатно. Испитивање је вршено групно.

Испитаници су имали задатак да дају податке о полу и узрасту, те да попуне скалу COPE/NEG-EMOC-VM-1992.

Упутство о испитивању испитаници су добили у усменој и писменој форми.

Обрада података

За тестирање нормалности дистрибуције података на скали COPE/NEG-EMOC-VM-1992 коришћен је Kolmogorov-Smirnov test. Утврђено је да не постоје услови за примјену параметријске статистике ($Statistic = .163-.454; p=.000$). За тестирање хипотеза коришћена је дескриптивна статистика и Mann-Whitney U test.

Резултати и дискусија

Ниво емоционалног реаговања на стресне догађаје

У табели 2 приказан је преглед фреквенција и процената емоционалног реаговања испитаника на стресне догађаје, као и вриједности аритметичких средина и стандардних девијација. Из наведене табеле видимо да се у осам од десет ајтема највећем броју испитаника никада не дешавају негативне емоционалне реакције на стресне догађаје и да број испитаника којима се дешавају негативне реакције на стресне догађаје опада на скали од „никада ми се не дешава” до „увијек ми се дешава”. Само у два ајтема, која представљају блаже облике негативног емоционалног реаговања на стресне догађаје („најезим се” и „срце ми јако залупа”), највећи број испитаника изјављује да им се наведене емоционалне реакције понекад догађају.

Вриједности аритметичких средина за све ајтеме су испод теоријског просјека ($M=1.35-2.74$), а степен међусобног слагања испитаника је висок ($SD=.71-1.23$) (видјети табелу 2).

Табела 2: Дескриптивна статистика нивоа емоционалног реаговања испитаника на стресне догађаје

Ајтем		Никада ми се не дешава	Ријетко ми се дешава	Понекад	Дешава ми се	Увијек ми се дешава	М	SD
Мозак ми трне	f	306	57	30	6	1	1.35	.71
	%	76.5	14.2	7.5	1.5	.3		
Најежим се	f	111	103	117	59	10	2.39	1.11
	%	27.8	25.8	29.3	14.8	2.5		
Протрнем	f	160	103	93	39	5	2.07	1.06
	%	40.0	25.8	23.3	9.8	1.3		
Падне ми мрак на очи	f	259	71	45	16	9	1.61	.99
	%	64.8	17.8	11.3	4.0	2.3		
Имам осјећај да губим тло под ногама	f	289	63	32	12	4	1.45	.84
	%	72.3	15.8	8.0	3.0	1.0		
Проблиједим	f	214	97	53	30	6	1.79	1.03
	%	53.5	24.3	13.3	7.5	1.5		
Срце ми јако залупа	f	80	95	108	83	34	2.74	1.23
	%	20.0	23.8	27.0	20.8	8.5		
Уста ми се суше	f	166	111	89	27	7	2.00	1.03
	%	41.5	27.8	22.3	6.8	1.8		
Имам осјећај да ми дах, дисање стаје	f	248	81	50	16	5	1.62	.94
	%	62.0	20.3	12.5	4.0	1.3		
Почнем да дрхтим	f	222	95	56	18	9	1.74	1.01
	%	55.5	23.8	14.0	4.5	2.3		

На основу наведених резултата, можемо констатовати да је потврђена прва хипотеза која гласи: млади који се образују за занимање полицијски службеник имају висок ниво емоционалне отпорности на стресне догађаје.

Овакав резултат указује да је процес селекције кандидата за ученике Средње школе унутрашњих послова у Бањој Луци и кандидата за полазнике Полицијске академије Министарства унутрашњих послова Републике Српске, посматрано са аспекта њиховог емоционалног реаговања на стресне догађаје, добро конципиран и реализован. Ако се наведеном дода и чињеница да се испитаници налазе у процесу образовања за занимање полицијски службеник у којем ће се додатно едуковати за адекватно реаговање на стре-

сне догађаје, онда можемо констатовати да су резултати нашег истраживања охрабрујући, односно да ће млади, по завршетку свог образовања, бити способни да адекватно емоционално реагују на стресне догађаје, чиме ће остваривати добробит за своје здравље, за институцију у којој су запослени, а, такође, и за друштвену заједницу у којој живе и раде.

Ниво емоционалног реаговања на стресне догађаје испитаника различитог пола

Изрчунавањем Mann-Whitney U Statistica извршено је тестирање значајности разлика у емоционалном реаговању на стресне догађаје испитаника различитог пола, приликом чега је утврђено да испитаници женског пола, на нивоу статистичке значајности .001, више негативно емоционално реагују на начин да протрну, проблиједе, да им срце јако залупа, да имају осјећај да им дах, дисање стаје и да почну да дрхте, и, на нивоу статистичке значајности .01, да се најезе, да им падне мрак на очи и да имају осјећај да губе тло под ногама, него испитаници мушког пола (видјети табелу 3).

С обзиром на то да је у осам од десет ајтема утврђено постојање статистички значајне разлике у емоционалном реаговању на стресне догађаје испитаника различитог пола, на начин да испитаници женског пола, статистички значајно, показују више нивое негативног емоционалног реаговања него испитаници мушког пола, можемо констатовати да није потврђена постављена хипотеза према којој не постоји статистички значајна разлика у емоционалном реаговању на стресне догађаје младих различитог пола који се образују за занимање полицијски службеник.

Ово истраживање је показало да млади женског пола који се образују за професионално занимање полицијски службеник, углавном, показују виши ниво негативних емоционалних реакција на стресне догађаје. Али, то не мора да значи да ће испитаници женског пола мање ефикасно извршавати службене полицијске задатке. Иако стрес доводи до дисбаланса хомеостазе у организму, стрес, такође, припрема организам за бољу адаптацију (Деси-мировић, 1997).

Резултати нашег истраживања су у складу са резултатима појединих других истраживања. Милосављевић et al. (2000) наводе да нема једнозначног одговора због чега особе женског пола исказују виши ниво анксиозности на пријетње и опасности него особе мушког пола, додајући да према једном схватању постоје генетске предиспозиције за већи страх жена, а према другом схватању, то је последица прихватања система полних социјалних улога према којем жене имају већу могућност испољавања страха него мушкарци.

Табела 3: Утицај пола испитаника на ниво емоционалног реаговања на стресне догађаје

Ајтем	Пол	M	SD	Mean Rank	Mann-Whitney U Statistic	p
Мозак ми трне	Мушки	1.32	.65	198.60	14225.500	.437
	Женски	1.44	.86	206.34		
Најежим се	Мушки	2.29	1.09	191.73	12149.500	.006**
	Женски	2.66	1.14	227.53		
Протрнем	Мушки	1.94	1.00	188.87	11286.000	.000***
	Женски	2.44	1.18	236.34		
Падне ми мрак на очи	Мушки	1.50	.81	193.20	12592.500	.009**
	Женски	1.96	1.34	223.01		
Имам осјећај да губим тло под ногама	Мушки	1.35	.70	193.53	12693.000	.007**
	Женски	1.73	1.14	221.98		
Проблиједим	Мушки	1.64	.90	186.46	10558.000	.000***
	Женски	2.28	1.25	243.77		
Срце ми јако залупа	Мушки	2.58	1.16	186.98	10714.000	.000***
	Женски	3.22	1.34	242.17		
Уста ми се суше	Мушки	1.93	.98	195.44	13270.500	.105
	Женски	2.18	1.18	216.09		
Имам осјећај да ми дах, дисање стаје	Мушки	1.50	.81	188.91	11299.000	.000***
	Женски	2.00	1.17	236.20		
Почнем да дрхтим	Мушки	1.63	.91	189.35	11430.500	.000***
	Женски	2.10	1.19	234.86		

*** Статистички значајно на нивоу статистичке значајности .001

** Статистички значајно на нивоу статистичке значајности .01

Ниво емоционалног реаговања на стресне догађаје испитаника различитог узраста

С циљем провјере треће хипотезе према којој не постоји статистички значајна разлика у емоционалном реаговању на стресне догађаје младих различитог узраста који се образују за занимање полицијски службеник, примијењен је Mann-Whitney U test.

Утврђено је да испитаници узраста 17–18 година (ученици Средње школе унутрашњих послова), на нивоу статистичке значајности .001, више негативно емоционално реагују на начин да им падне мрак на очи и да имају осјећај да губе тло под ногама, него испитаници узраста 19–27 година (ползници Полицијске академије). Такође, утврђено је да, на нивоу статистичке значајности .01, испитаници узраста 17–18 година више негативно емоционално реагују на стресне догађаје на начин да протрну и срце им јако залупа, и, на нивоу статистичке значајности .05, да проблиједе, него испитаници узраста 19–27 година (видјети табелу 4).

С обзиром на то да је у пет од десет ајтема утврђено постојање статистички значајне разлике у емоционалном реаговању на стресне догађаје испитаника различитог узраста, на начин да испитаници узраста 17–18 година показују статистички значајно више нивое негативног емоционалног реаговања него испитаници узраста 19–27 година, можемо констатовати да је дјелимично потврђена постављена хипотеза према којој не постоји статистички значајна разлика у емоционалном реаговању на стресне догађаје младих различитог узраста који се образују за занимање полицијски службеник.

Наведени резултати би се могли објаснити чињеницом да су старији испитаници емоционално зрелији. Наиме, према периодизацији психичког развоја, коју прихвата савремена развојна психологија и која је код нас најчешће у употреби, млади узраста 17–18 година се налазе у позној адолесценцији, односно позном школском узрасту, а млади узраста од 18–24 године у раној зрелости и млади изнад 25 године у средњој зрелости (Жиропаћа и Миоциновић, 2007).

Табела 4: Ушпицај узраста испитаника на ниво емоционалног реаговања на стресне догађаје

Ајтем	Године	M	SD	Mean Rank	Mann-Whitney U Statistic	p
Мозак ми трне	17-18	1.41	.76	206.13	18640.500	.254
	19-27	1.31	.66	196.26		
Најежим се	17-18	2.47	1.09	206.43	18587.500	.356
	19-27	2.33	1.13	196.02		
Протрнем	17-18	2.25	1.09	217.94	16608.000	.006**
	19-27	1.94	1.03	187.34		
Падне ми мрак на очи	17-18	1.82	1.11	222.96	15745.500	.000***
	19-27	1.47	.86	183.56		
Имам осјећај да губим тло под ногама	17-18	1.64	.96	221.36	16019.500	.000***
	19-27	1.31	.72	184.76		
Проблиједим	17-18	1.97	1.13	214.18	17254.500	.024*
	19-27	1.67	.93	190.18		
Срце ми јако залупа	17-18	2.96	1.23	220.30	16203.000	.002**
	19-27	2.59	1.22	185.57		
Уста ми се суше	17-18	2.04	1.08	203.79	19042.500	.602
	19-27	1.97	1.00	198.02		
Имам осјећај да ми дах, дисање стаје	17-18	1.67	.96	204.34	18948.000	.506
	19-27	1.59	.92	197.61		
Почнем да дрхтим	17-18	1.88	1.11	210.20	17940.000	.106
	19-27	1.65	.91	193.18		

*** Статистички значајно на нивоу статистичке значајности .001

** Статистички значајно на нивоу статистичке значајности .01

* Статистички значајно на нивоу статистичке значајности .05

Закључак

На основу резултата нашег истраживања, могу се донијети следећи закључци:

1. Потврђена је хипотеза према којој млади који се образују за занимање полицијски службеник имају висок ниво емоционалне отпорности на стресне догађаје.

Овакав резултат указује да је процес селекције кандидата за ученике Средње школе унутрашњих послова у Бањој Луци и кандидата за кадете Полицијске академије Министарства унутрашњих послова Републике Српске, посматрамо са аспекта њиховог емоционалног реаговања на стресне догађаје, добро конципиран и реализован. Ако се наведеном дода и чињеница да се наведени испитаници налазе у процесу образовања за занимање полицијски службеник у којем ће се додатно едуковати за адекватно реаговање на стресне догађаје, онда можемо констатовати да су резултати нашег истраживања охрабрујући, односно да ће млади, по завршетку свог образовања, бити способни да адекватно емоционално реагују на стресне догађаје, чиме ће остваривати добробит за своје здравље, за институцију у којој су запослени, а, такође, и за друштвену заједницу у којој живе и раде.

2. Хипотеза према којој не постоји статистички значајна разлика у емоционалном реаговању на стресне догађаје младих различитог пола који се образују за занимање полицијски службеник није потврђена. Млади женског пола који се образују за професионално занимање полицијски службеник, углавном, показују виши ниво негативних емоционалних реакција на стресне догађаје. Али, то не мора да значи да ће испитаници женског пола мање ефикасно извршавати службене задатке. Иако стрес доводи до дисбаланса хомеостазе у организму, стрес, такође, припрема организам за бољу адаптацију.

3. Дјелимично је потврђена постављена хипотеза према којој не постоји статистички значајна разлика у емоционалном реаговању на стресне догађаје младих различитог узраста који се образују за занимање полицијски службеник. Ученици Средње школе унутрашњих послова дјелимично показују више нивое негативног емоционалног реаговања на стресне догађаје него полазници Полицијске академије. Полазници Полицијске академије се налазе у раној или средњој зрелости, а ученици Средње школе унутрашњих послова у позној адолесценцији, односно позном школском узрасту, те стога полазници Полицијске академије показују дјелимично ниже нивое негативних емоционалних реакција на стресне догађаје него ученици Средње школе унутрашњих послова.

Литература

- Delić, M. & Plažanin, S. (2021). *Što je stress? I kako se nositi s njime?* Zaprešić: CeZam. https://czmz.hr/wp-content/uploads/2021/06/Prirucnik_Sto-je-stres-i-kako-se-nositi-s-njime.pdf.

- Десимировић, В. (1997). *Медицинска психологија са основама психопатологије*. Наука.
- Garbarino, S., Cuomo, G., Chiorri, C., & Magnavita, N. (2013). Association of work-related stress with mental health problems in a special police force unit. *BMJ Open*, 3(7), 1–12.
- Gerber, M., Hartmann, T., Brand, S., Holsboer-Trachsler, E., & Pühse, U. (2010). The relationship between shift work, perceived stress, sleep and health in Swiss police officers. *Journal of Criminal Justice*, 38(6), 1167–1175.
- Gershon, R. R., Lin, S., & Li, X. (2002). Work stress in aging police officers. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 44(2), 160–167.
- Gershon, R. R., Barocas, B., Canton, A. N., Li, X., & Vlahov, D. (2009). Mental, physical, and behavioral outcomes associated with perceived work stress in police officers. *Criminal Justice and Behavior*, 36(3), 275–289.
- Glavina, I., & Vukosav, J. (2011). Stres u policijskoj profesiji. *Policija i sigurnost*, 20(1), 32–46.
- Lazarus, R. S. (1966). *Psychological stress and the coping process*. McGraw-Hill.
- McCarty, W. P., “Solomon” Zhao, J., & Garland, B. E. (2007). Occupational stress and burnout between male and female police officers: Are there any gender differences? *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 30(4), 672–691
- Милосављевић, Б. (2012). *Стрес, животне драме и контекст човјекових значења и нада*. Филозофски факултет.
- Милосављевић, Б., Савић, Ј., Гутовић, В. и Кутлача, М. (2000). Милосављевић, Б. и Савић, Ј. (Ur.), *Дјеца у рату и послије рата*. Бања Лука: Народна и универзитетска библиотека Републике Српске и Центар за развој и евалуацију психосоцијалних програма – Одсек за психологију Филозофског факултета.
- Neylan, T. C., Metzler, T. J., Best, S. R., Weiss, D. S., Fagan, J. A., Liberman, A., Rogers, C., Vedantham, K., Brunet, A., Lipsey, T. L., & Marmar, C. R. (2002). Critical incident exposure and sleep quality in police officers. *Psychosomatic Medicine*, 64(2), 345–352.
- Pajević, D. (2006). *Psihologija rada*. Liber.
- Richmond, R. L., Wodak, A., Kehoe, L., & Heather, N. (1998). How healthy are the police? A survey of life-style factors. *Addiction*, 93(11), 172–173.
- Selye, H. (1956). *The stress of life*. McGraw-Hill.
- Sheehan, D. C., & Van Hasselt, V. B. (2003). Identifying law enforcement stress reactions early. *FBI L. Enforcement Bulletin*, 72, 12–17.
- Трстењак, И. и Дундовић, К. (2024). Утјецај стреса и психосоцијална заштита полицијских службеника. *Полиција и сигурност*, 33(4), 394–408.
- Жиропађа, Љ. и Миочиновић, Љ. (2007). *Развојна психологија*. Чигоја штампа.